

10. ΜΥΣΤΗΡΙΑ – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ

10.4 Η μηχανή του χρόνου

1. Τόνος και άλλα ορθογραφικά σημεία

Ο τόνος (') μπαίνει πάνω από το φωνήεν της λέξης που προφέρεται πιο δυνατά (λύκος, ποδόσφαιρο). Αν είναι κεφαλαίο, ο τόνος μπαίνει μπροστά από το φωνήεν (Άγγελος).

Παίρνουν τόνο οι δισύλλαβες, τρισύλλαβες, πολυσύλλαβες και από τις μονοσύλλαβες λέξεις το διαζευκτικό ή και τα επιρρήματα πού και πώς όταν ρωτάμε.

Παραδείγματα : Έγώ ή εσύ.

Πού είναι; Δε μου είπε πού είναι.

Πώς τα πέρασες; Δε μας είπε πώς τα πέρασε.

Ανάλογα με τη συλλαβή που τονίζεται, μια λέξη μπορεί να είναι:

Οξύτονη π.χ. ο ερευνητής, η γιαγιά, το χωριό : τονίζονται στη **λήγουσα**

Παροξύτονη π.χ. ο φίλος, η αρκούδα, το δάσος : τονίζονται στην **παραλήγουσα**

Προπαροξύτονη π.χ. ο άνθρωπος, η θάλασσα, το όνομα : τονίζονται στην **προπαραλήγουσα**

Ο τόνος μπαίνει στη λήγουσα, στην παραλήγουσα, στην προπαραλήγουσα, ποτέ όμως δεν μπαίνει πριν την προπαραλήγουσα.

Μερικές φορές, ο τόνος με βοηθάει να ξεχωρίζω λέξεις που μοιάζουν μεταξύ τους, αλλά έχουν διαφορετική σημασία. (τονικά παρώνυμα).

νόμος – νομός

πόδια – ποδιά

όρος – ορός   πότε – ποτέ   άλλα – αλλά

Οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών τονίζονται όταν υπάρχει κίνδυνος να θεωρηθούν κτητικές αντωνυμίες. Οι αντίστοιχες κτητικές αντωνυμίες, όμως, είναι άτονες.

Παραδείγματα : Η δασκάλα μου είπε (= η δασκάλα είπε σ' εμένα) προσωπική αντωνυμία – τονίζεται

αλλά

Η δασκάλα μου είπε (= η δική μου δασκάλα είπε) κτητική αντωνυμία – δεν τονίζεται

Ωστόσο, όταν οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών δεν υπάρχει περίπτωση να υπερδευτούν με τις ομόηχες κτητικές, τότε δεν παίρνουν τόνο.

Π.χ. Τι μας λες;

Επίσης, **παίρνουν κανονικά τόνο οι λέξεις που εμφανίζονται ως μονοσύλλαβες ύστερα από απαλοιφή κάποιου φωνήεντός τους.**

Π.χ. είν' ανάγκη, δείξ' το

Ένας ρηματικός τύπος που έμεινε όμως άτονος μετά από απαλοιφή φωνήεντος δεν ανεβάζει τον τόνο στην προηγούμενη λέξη.

Π.χ. μου έριξε → μου 'ριξε

Έγκλιση του τόνου

Ο δάσκαλός μας, ο κύριος Μηνάς καθόταν απέναντί μας πολύ σκεπτικός εκείνο το πρωί.

Πολλές φορές, όταν συνδυάζω μια λέξη με μία ή περισσότερες ασθενείς αντωνυμίες

(εγκλιτικά) (βλ. ενότητες 8.1 και 8.2), **χρησιμοποιώ έναν επιπλέον τόνο, ο οποίος**

πέφτει είτε στη λήγουσα της πρώτης λέξης είτε στην πρώτη από τις δύο αντωνυμίες.

Αυτό λέγεται **έγκλιση του τόνου** και συμβαίνει όταν έχουμε:

α) ρήματα που ακολουθούνται από αδύνατους τύπους αντωνυμιών

π.χ. κάλεσε + την → κάλεσέ την , πάρε+ του + το → πάρε τού το

β) ουσιαστικά ή επίθετα που ακολουθούνται από κτητικές αντωνυμίες

π.χ. ο δάσκαλος + μας → ο δάσκαλός μας , η όμορφη + σας τάξη → η όμορφή σας τάξη

γ) επιρρήματα ή άκλιτες μετοχές που ακολουθούνται από ασθενείς αντωνυμίες.

π.χ. απέναντι + μας → απέναντί μας , ψάχνοντας+ τα → ψάχνοντάς τα

Διαλυτικά – απόστροφος – υποδιαστολή

Εκτός από τον τόνο, όταν γράφουμε, χρησιμοποιούμε ακόμα δύο ορθογραφικά σημάδια: τα διαλυτικά και την απόστροφο.

Τα διαλυτικά (¨)

γαϊδαράκος, κοροϊδεύω

Δείχνουν ότι δυο φωνήεντα που βρίσκονται το ένα δίπλα στο άλλο δε σχηματίζουν δίψηφο φωνήεν, αλλά προφέρονται χωριστά. Π.χ. γάιδαρρος, πλάι

Δε χρησιμοποιούνται όταν το πρώτο από τα δυο φωνήεντα τονίζεται.

Όταν μπαίνουν σ' ένα φωνήεν που παίρνει τόνο, τότε μπαίνουν δεξιά και αριστερά του τόνου: Μαΐου.

Η απόστροφος (')

Η απόστροφος σημειώνεται για να δείξουμε ότι ένα φωνήεν έχει απαλειφθεί.

Π.χ. τ' άλογο, μου 'ριξε, φέρ' το

Η υποδιαστολή (,)

Η υποδιαστολή χρησιμοποιείται

α) για να ξεχωρίσουμε τα ακέραια από τα δεκαδικά ψηφία ενός αριθμού. Π.χ. 23,54

β) για να διαφοροποιήσουμε το αναφορικό ό,τι από το ειδικό ότι (βλ. ενότητα 14.1).

Π.χ. Μας έφεραν ό,τι ζητήσαμε.

Επιχειρηματολογικά κείμενα

Το κείμενο επιχειρημάτων είναι αυτό που μου δίνει την ευκαιρία να γράψω την άποψή μου για ένα θέμα. Για να είναι ολοκληρωμένο, θα πρέπει και να αιτιολογήσω αυτό που

πιστεύω, π.χ. αν το θέμα μου είναι το ποδόσφαιρο, δεν αρκεί να γράψω αν μου αρέσει ή όχι, αλλά και το γιατί πιστεύω αυτό που υποστηρίζω.

Για να συνθέσουμε ένα κείμενο με επιχειρήματα χρησιμοποιούμε :

- ενεστώτα
- αιτιολογικές προτάσεις.

και εκθέτουμε τα επιχειρήματα στη λογική τους σειρά.

Η άποψη

Αρχικά αναφέρω ποιο είναι το θέμα που με απασχολεί και παρουσιάζω την άποψή μου, τη θέση μου πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα χρησιμοποιώντας φράσεις όπως: Πιστεύω πως / ότι... Νομίζω πως / ότι... Θεωρώ πως / ότι ...Η άποψή μου είναι πως / ότι... ή

Θεωρώ πως / ότι ...Η άποψή μου είναι πως / ότι... Η γνώμη μου είναι πως / ότι... Έχω την άποψη πως / ότι... Έχω τη γνώμη πως / ότι .../ Κατά τη γνώμη μου ... Μου φαίνεται πως / ότι...

Επιχειρήματα

Στη συνέχεια παραθέτω ένα - ένα τα επιχειρήματά μου, παρουσιάζω δηλαδή τους συλλογισμούς με τους οποίους θα υποστηρίξω την άποψή μου. Για να παρουσιάσω ολοκληρωμένα τους συλλογισμούς μου φροντίζω κάθε φορά να τους αιτιολογώ με τις κατάλληλες αιτιολογικές προτάσεις (γιατί, αφού, επειδή, διότι, καθώς...)

Στο ίδιο πλαίσιο χρησιμοποιώ παράλληλα και φράσεις που δηλώνουν τα συναισθήματά μου ή με τις οποίες προσπαθώ να προκαλέσω κάποια ανάλογα με τα δικά μου συναισθήματα στον αναγνώστη.

Συμπέρασμα

Καταλήγω σε ένα αιτιολογημένο και λογικό συμπέρασμα.

Μπορώ να χρησιμοποιήσω φράσεις όπως: Επομένως... Άρα... Συμπεραίνουμε ότι ...

Καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως ... Συμπερασματικά προκύπτει ότι... Γι' αυτό ... Έτσι...